

VALENTIN VODNIK: IZBRANO DELO. Priredil dr. Ivan Grafenauer (Cvetje iz domačih in tujih logov, 5. zv.). Založila družba sv. Mohorja v Celju. 1935.

Grafenauer je bil kot pedagog in znanstvenik poklican, da je izbral iz Vodnikovega dela stvari, ki najznačilnejše osvetlujejo njegov duhovni lik, in jih je v tej knjižici priredil predvsem za srednješolce in končno tudi za druge. Nekaj manj od polovice knjižice zavzemajo prirediteljev uvod in izčrpne opombe. V uvodu je Grafenauer označil Vodnikov dom in rod, ki si je z raznim delom „pridobil zmerno imovitost, ravno toliko, da si je, gospodarsko trden, ohranil potrebno spoštovanje do svojega človeškega dostojanstva in s tem samosvojost duha“ (str. 6), na kratko je orisal duh in svetovne nazore dobe in za šolo vsekakor v preostri stilizaciji očrtal tudi domače preporoditelje, kolikor so bili v svojih nazorih dosledni in izraziti (Linhart) ali manj izdelani (Zois, ki je pod konec svojega življenja imel zasebnega spovednika). V nadaljnjem je pregledno naznačil Vodnikov razvoj ob Zoisu do samosvojega izraza in pokazal na snov, motive (vsebino) in obliko njegove racionalistične poezije. Nazorno osvetlujejo Vodnikov način pesniškega dela tudi nekatere opombe (n. pr. Kos in brezen, Sraka ino mlade, str. 108), ki kažejo, da je šele po trdem delu nastala pesem. V odstavku o jeziku je Grafenauer premotril Vodnikovo načelno stališče do jezika, skrb za leksikalično čistost in manjše zanimanje za skladnjo. Prikladna bi bila še beseda o pravopisu (refleks za polglasnik, dublete in podobno). Z bibliografijo Vodnikovega dela, izdaje njegovih spisov in važnejših razprav o Vodniku je prireditelj uvod zaključil. Načela, po katerih je Grafenauer priredil tekst, so na 101. strani in so za deloma poljudno izdajo pač primerna. Nekatere pesmi (Kos in brezen, Vršac...) so dobile nekaj neznanih izprememb. Med poljudno znanstveno prozo je najvažnejša preporodna manifestacija „Povedanje...“, med prigodami pa nekaj stvari, ki smo jih časi videli po čitankah. V splošnem odseva tudi iz te nepopolne izdaje Vodnikova podoba, kakršna je in kakor jo je dojel že Prešeren, da je neprestano zbiral in znašal stvari, ki so bile preporodu potrebne in nujne, dasi ni šla njegova moč vedno roko v roki z voljo.

Tone Šifrer.

MATIJA ČOP: IZBRANO DELO. Priredil dr. A. Pirjevec. (Cvetje iz domačih in tujih logov, 6. zv.). Založila družba sv. Mohorja v Celju, 1935.

Pravo Čopovo literarno delo, namreč zgodovina slovenskega slovstva, pripombe k Čelakovskega oceni „Čbelice“, članki o abecedni vojski, je bilo širšemu krogu interesentov prav za prav nedostopno. Le nekaj Čopovih pisem, od katerih je nekatero za slovensko literaturo sicer manjšega pomena, a važno kot izraz Čopove osebnosti in njegovega zanimanja, je mogel človek brez posebnega truda dobiti v roke. Pirjevec je v pričujočem šestem zvezku „Cvetja...“ izbral iz Čopove slovenske literature jedrnat sestavke o Popoviču, pisanicah, Linhartu, Ravnikarju, priobčil sedem Čopovih pisem (Kopitarju tri, Šafařiku, Čelakovskemu, Vrazu, Terleju po eno, zadnje je faksimile) in natisnil tri kitice balade „Cesar in opat“ v metelčici kot praktični primer črkopisa, proti kateremu je Čop zmagovito nastopil v črkarski pravdi. Jedro knjižice pomeni Nuovo discacciamento di lettere inutili. Pisma, ki jih je Pirjevec uvrstil v Izbrano delo, so skoro najpomembnejša Čopova pisma in

spadajo tudi vsebinsko in deloma časovno k prispevkom iz boja za črke, obenem pa nudijo dokaj izdelano podobo Čopovih nazorov o raznih aktualnih vprašanjih, pa celoten potek boja, ki je bil odločen, načelno jasen in tako uspešen kakor malokateri boj v slovenskem literarnem življenju. Nadalje je to slika časa, ko je imel prepoved že svojo dinamiko, ki so mu jo dali Čbeličarji in je šele v takem stanju mogel ustvariti trajne plodove svojega razraščanja. Čopov tekst je Pirjevec prevedel in ga s tem še bolj približal dijakom, ki jim je knjižica namenjena. V uvodu je prireditelj na kratko očrtal splošne in domače miselne tokove prvih desetletij XIX. stoletja, opisal Čopovo življenje in njegovo duhovno strukturo. Znanih formulacij in dejstev ni pomnožil, o vplivu na Prešerna se je izrazil zelo previdno. Nekatere opombe (n. pr. pregled črkarske pravde) so posebno vredne pažnje. Celotno delo je pomembno, pregledno, zaključena celota in zelo primerno ob stoletnici Čopove smrti. Kljub vsemu stremljenju pa izpričuje vsako delo o Čopu v sebi neko nedodelanost. Za popolno podobo tega molčečega moža bi bilo treba opraviti skoro vse tisto receptivno delo, ki ga je opravil Čop, kar bi pa zahtevalo življenje zase.

Tone Šifrer.

FRANCE BEVK: PASTIRCI. Knjižnica Mladinske Matice 30. Izdala in založila Mladinska Matica v Ljubljani, 1935. Ilustriral *Nikolaj Pirnat*. Natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Strani 88.

Kaj ne spada med pglavitne znake dobrega mladinskega slovstva to, da ga vsaj s takim užitkom kakor mladina lahko berejo tudi odrasli, ki pri tem skoro nevede pozabijo na svojo odraslost in se z ugodjem prepustijo mladostnemu čaru pisateljeve umetnosti? Tak umetnik ne dela snovi s pre-tiranim poudarjanjem vzgojne ali poučne plati, obdela jo približno kakor svoje nemladinske snovi — po notranjih, skoro podzavestnih zakonih svojega ustvarjajočega daru. Od Slomška preko Levstika in Stritarja do Ketteja, Župančiča in Meška se je v tem pri nas marsikaj izboljšalo, prav tako od začetnega „Vrtca“ in „Zvončka“ do „Našega rodu“ in „Mladinske Matice“.

Bevkovi mladinski spisi se množijo kakor nemladinski. „Mladinska Matica“ je izdala že tretjo njegovo knjigo „Pastirce“. Nekaj drugih je izšlo v Gorici in Trstu. Glavni znaki Bevkove umetnosti bjejo iz vsake strani, iz vsake vrste: preprosto nizanje pokrajinskih in vremenskih vtiskov, naravno pribijanje trenutnih dogodkov in ugotavljanje razkosanih čustev, na videz sama enostavna dušeslovna drobnjav, nič zapletenega, zavitega, težkega — dokler se po par poglavjih mahoma ne zaveš, da si v mreži, v razburkanem vrtincu človeških prastrasti.

Ti trije pastirci, Ferjanč, Lenart in Blaže, imajo nekaj sorodnikov po Bevkovih vaških povestih in romanih, kjer so bolj stranske osebe. V tej knjigi so pomaknjeni v ospredje in odrasli so njih pritikline: Matevž in Matevževka, gospodarji, starši in posli. Ko je zgodba že dobro napeta in zavozlana, ji pisatelj dvigne mikavnost s tem, da najmlajšega pastirca skrije in postavi na njegovo mesto pastirico Terezko. S tem dekletcem med dvema pastirjema je Bevk zasenčil Stritarjevo Delo, ki je preumetna, romantična tujka v slovenski pokrajini. Terezka je dragocen gorski brst, iz katerega v zametku kukajo blage, resne dražesti slovenskega dekleta in slovenske žene.

Bevk je odličan oblikovalec temnih strani človeške duše, ki se za zunanji svet očitujejo pretežno v lopovščinah in zločinah. Tu jih je pestro prgišče